

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET
ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

HIÁBA MONDJA VALAKI

hogy neki hite van, cselekedetei pedig nincsenek. Semmit sem ér ez. Az az evangélium, melynek eredeti tiszta szellemét megismerni és megérteni sohasem szüntünk meg, annak a hitnek tulajdonít értéket és jelentőséget csupán, melynek bizonyosságai vannak. Jézus, akinek fenkölt emberi lelkén át életté szépült az örömmé, minden vele érintkező embertől elvárta, hogy bizonyosságot tegyen belső meggyőződéséről. Érezte, tudta és hirdette, hogy az Istennel érintkező emberi lélek tartalma; a hit szent szolgálatát igazán akkor teljesíti, ha az élet külső valósága, az emberi társadalom érintésére és hatására jótékonyan megváltozik, megszépül s Isten szándékai szerint megépül...

Az unitárius gondolat éppen ezért mindig olyan emberi minőségnek értelmezte a hitét, melynek törvényszerűen vallássá kell lennie. A meg nem vallott hitet meddő belső érzelmeknek tekintette csupán. Az unitárius tanítások kezdettől fogva a cselekedetet jelölték meg a hit megvallási módjának. Ezért is mondják sokan az unitárius hitét cselekvő hitnek. Történelmünk ezért az áldozatos nagy cselekedetek sorozatos lánca. Az unitárius lélek közepéből két irányba haladó törekvés volt mindig; az egyik felfelé. Isten felé nézett s ez a törekvés az imádság szárnyain mindig azért indult el, hogy az igazság, a jóság, a szépség Örök forrásából gazdagá tegye a lelket, a másik kifelé, a lélek földi környezete, az ember és a társadalom felé irányult. Szavakban, mozdulatokban, tettekben, apró és nagy vállalkozásokban arra törekedett, hogy a gazdag lélek áldásait osztogassa, arra törekedett, hogy kiüresítse önmagát, hogy „elvezítse önmagát” azért, hogy rendeltetésének megfelelően „megtalálja önmagát”.

Sokszor ért bennünket, unitáriusokat az a vád, hogy lelkünk természetes és törvényszerű kettős törekvése közül a felfelé, az Isten felé irányulásra kevesebb gondot fordítottunk, mint a másikra, mint arra, amely cselekvések formájában kifelé irányult. Ennek lett aztán az a következménye, hogy a lélek tartalma kiürült, mélysége sekélyessé vált, melegsége ellanyhult, ereje megtört... Sokszor hallottuk ezt a vádat, sokkal többször annál, semhogy elfelejthettük volna. Ma is halljuk, ma is mondják. Szinte úgy vagyunk, hogy egészen elhiszük s veszedelmeket jósolunk abból önmagunk jövőjére. Jó ez a vád, ez a szüntelen visszatérő panasz, ez a féltő aggodalom, mert emlékeztet arra, hogy az igaz emberi élet sorvadása következik abból, ha Istennel ritkábban vagyunk benső közösségben, ha tekintetünket nagyon lekövi közvetlen környezetünk, ha csak cselekedni akarunk, de elfelejtjük a hitet, a cselekedet forrását élővé, bűzgóvá és gazdaggá tenni.

Nem jó azonban következetesen gyöngíteni önértelünket, fárasztani a becsületes magabizást és alacsonyrendűség érzetét kelteni öntudatépítés helyett. Amilyen őszintén és egyenesen bírálatot mondunk önmagunkról, elésoroljuk mulasztásainkat és hibáinkat, olyan őszintén kell felmérnünk, meglátnunk és tudnunk azokat a megnyilatkozásokat, azokat a bizonyosságtételeket, melyek megvallott hitünk tiszta, áldott és gazdag kisugárzásai.

Nem szabad önmagunk és mások előtt elhallgatni, hogy a világosság szellemében fogant hitünk, meggyőződésünk eredménye az, hogy a magyar életben egyetlen keresztény felekezet sem ad és adott annyi isköázott munkást a hazának, mint mi. Pontos kimutatások, számadások mondják, hogy országos számarányunkhoz méten a különböző főiskolákon a legtöbb unitárius tanuló van. Addig, míg bármely más felekezet ezer lelké e nem éppen kettő főiskolai hallgató esik, az unitárius főiskolások ezerre eső száma négy. Azt jelenti ez, hogy hitünk szelleme kétszer akkora belső erőfeszítéssel törekszik a nemzet közértelme emelésére, mint bármely más vallás szelleme. Ez azt jelenti, hogy magyar népünk általános intelligenciája a legmeszebbmenően unitárius vallásunk szellemében nyer szolgálatot. Ez nem véletlen mozzanat, ez természetes kisugárzása annak a dávidferenci szellemnek, mely a jézusi evangélium irányelveinek megfelelően hisz a fejlődés lehetőségében s komolyan veszi a „legyetek tökéletesek” parancsszavát. Ez a szellem ébresztett, hívott, teremtett a történelem minden unitárius iskolájában s ezzel magyarázható az is, hogy erdélyi történelmünkben a központi erővonal, a leghatósabb és a legátütösbb tényező eleitől fogva napjainkig az iskola volt. Csak így érti meg bárki ebben a hazában, hogy miért könnyeztek egykor az

óvári iskolából kiharcolt diákjaink, hogy fiatal lelkük miatt érezte kötelességnek önkezével vesszőből új iskola-falakat fenni, csak így, ebben a hit- és szellemtörténeti szemléletben válik érthetővé az, hogy a megszállás szomorú évei alatt miért éppen az unitárius lélek küzdött a leghősiesebben az iskola megmaradásáért...

Nem szabad önmagunk és mások előtt elhallgatni, hogy az ember földi küzdelmei fölé megértő és segítő szándékkal siető unitárius hitünk letagadhatatlan szolgálatokat tett népünk gazdasági és társadalmi felemelkedésében. A napokban írtak tanulmányt arról, hogy hazánk legmagyarabb vármegyéje, Udvarhely vármegye a legszövetkezeti vármegye az egész országban. Ez a vármegye egyuttal a legunitáriusabb vármegye. Azt mondja a tanulmány, hogy ebben a megyében nincsen olyan falu, melyben valamilyen fajta szövetkezet ne volna. A társadalmi és gazdasági közösségek szövetkezeti formái hathatós és értékes kialakulására unitárius hitű és szellemi magyar munkások nagy mértékben járultak hozzá. A szövetkezet történelme mondja, hogy itt ezen a földön a legelső és leghatékonyabb szövetkezeti munkások az unitárius lelkészek és tanítók voltak. Legilletékesebb helyről hangzott el nem rég, hogy ennek a szellemnek áldásos hatása meg is látszik minden unitárius többségű falun. Nem csináltunk sohasem titkot abból, hogy Jézus tanításaiból Isten országát úgy értelmeztük és értelmezzük, mint amelyet itt a földön, e látható világban kell megépítenünk. Minden üdvösségünk az ilyen ország érdekében végzett munka jutalma lehet csupán.

És nem szabad elhallgatnunk azt sem, hogy a bűnügyi kimutatások szerint országunk börtöneiben számarányunkhoz mérten legkevésbé vagyunk képviselve. Minden unitárius ember érzi és tudja, hogy cselekedeteiért ő maga felelős. Elvétett lépéseinkért, bűneinkért sem a múltban, sem a jövőben helyettünk nem vezekelt és nem fog vezekelni senki. Tudja az unitárius ember, hogy senki másra nem háríthatja a felelősséget, mert szabad elhatározásból cselekedett s sorsa nem előre elrendelések alapján igazódik, hanem annak ő maga a kovácsa. Ezért minden elindulása előtt Istentől erőt és tiszta látást imádkozik lelke számára és nem számít arra, hogy váratlan csodák nehéz küzdelmek, súlyos feladatok megpróbáltatásaitól megmenti.

És végül tudomásul kell vennünk, hogy a magyar föld lelkéből fakadt, a magyar éghajlat ölelésében növekedett, terebélyesedett unitárius hitünk a történelem folyamán mindig életető módon simult a magyar ember lelkéhez. Ennek a léleknek tápláló kenyere volt s építésében szent szolgálatot végzett. Dávid Ferenc gondolataiban árpádi időkből álmokat álmodó ősi egyistenhívő vallásosság ébredt tudatra s mesterségesen lekötött népi erőket szabadított fel. Unitárius hitünk Isten országát és a magyar haza fogalmát elválasztani nem tudta soha s úgy érezte mindig, hogy amikor egyiknek megteremtéséért harcot folytat, a másikat védelmezi. Ezért van az, hogy vitézi rezolúció tekintetében a magyar unitárius ember az első ebben az országban. Ugyancsak Udvarhely vármegyére hivatkozunk, melynek felavatott vitézeiről a napokban kimutatást készítettek. Ebben a megyében a vitézek és várományosok vallás szerint való megoszlása a következő: 50 róm. kath., 53 reform. 75 unitárius és 1 evangélikus. Tudni kell ehhez a kimutatáshoz azt, hogy 34 százaléka unitárius ennek a megyének...

Soha el nem vitatható bizonyágtevések ezek. Hitünk egészséges, tiszta szellemének erőteljes és termékeny megvallása rendjén felmutatott drága értékek. Arra búzdítanak bennünket, hogy ezt a hitet ápoljuk, őrizzük, féltjük és szeressük.

ABRUDBÁNYAI JÁNOS

Kitüntették lapunkat

ESKÜ

„Esküszöm a vallás, a hon és az otthon védelmére!”

Igy csendül a szent elhatározás kemény szava a finn nő ajkán, mikor átszellemült odaadással felesküszik a hadak istenasszonyának és végleg eljegyzí magát a hős nemzet hős asszonyai által megteremtett Lotta-szervezetnek. Nem pillanatnyi felbuzdulás váltja ki a lendületes szavakat! Előbb hosszú iskolát jár ki minden nő, az életnek épp oly hosszú iskoláját, mint aminőt az az egyszerű finn cselédleány, Lotta Swärds, aki Istentől megszállott lélekkel a szolgáló sorsán át emelkedett a nemzete élére, feltörésével és szent akaratával példát szolgáltatni néptestvéreinek. Iskolát járnak a Lottalányok, melyben megismerik küzdelmes szolgálatukat, felelős hivatásukat, az élet javairól való lemondásokat, a szüntelen sarkukban leselkedő halált s csak akkor szólítják Isten elé harsány szavakkal esküt zengeni.

És nézzétek csak végig, székely testvéreim, ezt az esküt: Istennek szól az első szó, a hazának a második és a családnak a harmadik! Mind annak, ami bennünket összefog egy nagy nemesveretű, megszentelt közösségbe!

Látjátok-e unitárius testvéreim és látjátok-e egész nemzetet egybefogó magyar véreim, hogy az emberi életnek ezt a három ékességét, Istent, hazát, családot, keletről mily sötét felhők, mily végzetes veszedelmek fenyegetik, látjátok-e, hogy az emberi csalfaságnak és sátányi szemfényvesztésnek mily undok görgetege gurul felénk? S öbetett kézzel, tétlenül nézitek-e a sötét, dicstelen, a magyarhoz, a történeleméhez méltatlan enyészetet? Avagy járjátok ti is a nagy felkészülődés iskoláját és a ti ajkatokon is szüntelen cseng: „Esküszöm a vallás, a hon és az otthon védelmére!”? És várjátok-e szüntelen a parancsot, hogy Istenért, hazáért és családjáért a csatasíkra kiálljatok? Ezt kérdezi Tőletek: Gelei József.

„EGY ISTENÜNK, EGY MAGYAR HAZÁNK“

Az unitarizmus világmisziójának sajátos hangsúlyt ad az a tény, hogy az unitarizmus vallásos eszméinek gyökerét mélyebbre eresztheti a nemzeti élet talajába, mint bármely más keresztény felekezet, amiből önként következik, hogy több értéket felszívhat, illetve felszínre hozhat abból. Míg a többi keresztény felekezet a dogmák merev világán nyugszik s kötött törvények szerint kapcsolódik bele a nemzet lelki életébe s a dogmák kifeszített hálózatán keresztül érintkezik az egyetemes világgal, addig az unitarizmus a lélek segítségével oldja meg ezeket a kérdéseket. Egyszerre tud nemzeti és egyetemes lenni, akár csak a népi kultúrák. legsajátosabb termékei: a népballadák. Az unitarizmus útjának, kifejlődésének van valami köze a balladákéhoz. Az unitarizmus is bizonyos fokig az ú. n. népi, mély kultúrák szüleménye. Míg pl. a keresztény felekezetek között a katolikus hiteseim az egyetemesség jegyében terjedtek s mintegy felülről törtek be egyes nemzetek életébe, hogy ott elvégezzék a maguk feladatát s megközelítsék az örök katolikus gondolatot, addig az unitarizmus a reformáció lelki hullámverésének következményeképpen a mélységből bontakozott ki. Az unitarizmus nemcsak mint a reformáció teljes kivirágása, hanem mint a magyar vallásos géniusz csúcsteljesítménye jelentkezett, amikor a *gondolat-szabadságot, mindenkit megelőzve, a keresztény vallásban világfogalommal és lelkiismereti törvénnyé emelte.* Az csak természetes, hogy egy nemzet, mint a magyar, mely évszázadokon át a szabadság szent eszméjéért vérezett, vallásos vonatkozásban a keresztény világot a gondolat szabadságával ajándékozta meg. Elfogulatlanul beszélve, ennyi jögon egyetlen nemzet sem tehetné. De az is természetes, hogy ezt a gondolatot a magyar lélekből az unitarizmus termelte ki, illetőleg csak az termelhette ki. (ni)

VITÉZEINK

Büszkék vagyunk arra, hogy hitünk birtokosai közül aránytalanul sokan vannak azok, akik hősi magatartásuk, áldozatos lelkük és magyar erejük nemzeti jutalmául a legjobb katonai kitüntetést viselik. Unitárius vallás-közönségünk részére hónapról-hónapra bemutatjuk a mi vitézeinket.

Vitéz MÓZES MIKLÓS,

az oklándi járás vitéz őrmestere, a kénosi egyházközségünk keblitanácsosa a székely népi vitézség, katonás szellem és bátor élniakarás megtestesítője. A megszerzett bronz, kisezüst, arany vitézségi érem fényes bizonyítéka ennek. A székely katonai becsülethez mindig méltóan küzdött, de az igazi küzdelem az 1916-os román betörés után

jött el számára. A pálosi ütközetben mint szakaszparancsnok tüntette ki magát. Legbátrabb vállalkozásában pedig viharos éjszakán kellett kikémlelnie és elfoglalnia a homoródi állomást ismeretlen erejű megszállóktól. Ezt a bátor tettét arany vitézségi éremmel jutalmazták. Törhetetlen hitét, munkaszeretét azonban Isten is megajándékozta és 6 egészséges gyermekkel áldotta meg, akik apjukhoz méltóan mind megtalálták helyüket a magyar életben. Isten áldó segítségét azzal is megköszöni, hogy feleségével együtt minden karácsonykor ő adja az úrvacsorai bort.

Dr. vitéz NYIREDI GÉZA

ősei Nagyajtáról származnak, édesapja kolozsvári kollégiumunk boldog emléké tanára. Ő maga is ebben a városban kezdte el közéleti pályafutását, hogy hosszabb budapesti miniszteriumi szolgálata után ismét ide térjen vissza. Magas állásában, mint az Erdélyi Földbirtokpolitikai osztály vezetője Egyházunkra nézve is, de az egész magyar nemzetért is áldásos munkát végez.

1914. októberében már bevonul. Északoroszországi, majd szibériai arcvonalon küzd. Később olasz földre kerül s mint egy aknavető üteg parancsnoka egyik isonzói csatában súlyosabban sebesül. Az összeomlás a nyugati harctéren Verdun alatt éri, ahonnan üteget a forradalmi zürzavar ellenére sértetlenül hozza haza. Az isonzói csatában véghezvitt fegyvertényéért, amikor sebesülése ellenére ütegenek tűzharcát az ellenségtől körülzárva tovább vezette — kapja a nagy ezüst vitézségi érmét. Ma tartalékos főhadnagy. Három fiúval megáldott családi életében, unitárius és magyar munkájáért áldja meg az Isten.

HŰSÉG ÉS MUNKA

P. SZENTMARTONI KALMÁN ny. tanárnak a Kormányzó Úr eredményes nevelési és irodalmi munkássága jutalmazására a tanügyi főtanácsosi címet adományozta.

VITÉZ-AVATÁS. Dr. Fekete Sándor szanatóriumi főorvos, köri felügyelő-gondnok atyánkfiát Sepsiszentgyörgyön vitézzé avatták.

A HÁROMSZÉKI TAKAREKPNZTAR közgyűlésén őszinte elismeréssel emlékeztek meg Szent-Iványi Gábor felügyelő gondnokunkról, ki ez intézetnek elnöke.

NEMZETVÉDELMI KERESZTET kapott Kovári Jakab kénosi lelkészünk és Orbok Sándor egercsehi szörványunk áldozatos gondnoka.

KOVÁCS MÓZES atyánkfiát tényleges MÁV. felügyelőnek nevezték ki.

Minden kedves atyánkfiára Isten áldását kérjük.

Levél Debrecenből

Sokan kérdezték már tőlem, hogy miért lettem unitárius azaz: egyistenhívő? Erre azt feleltem, hogy őseink tiszta egyistenhívő felfogását a mai időkben csak itten észlelhettem s az állandó megújulás jeleit látva, az unitárius (egyistenhívő) hitfelekezettel gondolom a magyar milliók jövőbeni egyházának.

Szemrehányásokat is tettek bőségesen, amiért az ev. ref. egyházból kiléptem, mondván, hogy ők már csak „abban a vallásban halnak meg, amelyikben születtek!” — Hát édes magyar Véreim, én a Mindenható rendelkezésből először magyarnak születtem, csak azután vettek be egy hitfelekezet tagjává, a keresztelés által.

A józan magyar megítélés soha nem fogadott a mi jóságos Atyánk helyébe egy haragvó Jehova Istent. Mi nem hiszünk sem Ördögben, sem Pokolban, mert a „jó” Isten eredendő bűnnel terheltlen nem ad életet gyermekeinek s nem olyan bosszúálló, hogy ebben a kurta életben elkövetett bármilyen vétkekért örökké tartó kárhosszal ijesztgessen. Ezek után tiszta sor, arra nincs szükség, hogy egyszülött fiát keresztire feszíttesse érettünk, a mi bűneinkért s így váltsa meg az emberiséget! Ez a megoldás ugyan sokaknak tetszetős, de természeti és erkölcsi képtelenség!

Más vallások azt tanítják a magyaroknak, hogy ne törődjék a hívságos földi javakkal, nyugodjék bele a nyomorúságba, századok óta tartó balsorsába, majd annál jobb dolga lesz odaát a — másvilágon! Hát bizony itt volna már az ideje, hogy ne csupán a túlvilági, hanem a földi paradicsomban is helyét lelje a magyar! NAGY KASZON

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

BÖLÖN

Bölon a bécsi döntés óta legnehezebben megközelíthető egyházközségünk. Az új határ a közlekedéstől is elvágtatta és most aránylag legmesszebb van az ország fővárosától. Legközelebbi vasútállomása, Málnás, 48 km-re fekszik. Valósággal el van zárva a külvilágtól s azért még inkább kíváncsiak vagyunk, hogy milyen élet folyik itten a mai időkben. Nagyajtáról indulunk ebbe, az egyik legnagyobb unitárius egyházközségünkbe. Már messziről felénk csillog a bizánci ízű, kupolás temploma, égbe meredő karcsú tornyával. Amint végigmegyünk a falun, házairól, törekvő embereiről a megtartó hit és a munkás kitartás évszázadokra visszamenő harcosszellemét olvassuk le.

Rostás Dénes esperes-lelkész úrhoz megyünk, hogy elsétálva a várral körülvett templomhoz, tőle megtudjuk ennek az egyházközségünknek küzdelmes történetét, mai életét, terveit.

Először az egyházközség multja iránt érdeklődünk. Elbeszéléséből megtudjuk, hogy ez a csaknem 2000 lelket számláló egyházközségünk, csak a múlt század közepén, pontosan 1868-ban önállósult, mert addig a már elfelejtett üldöztetések korának eredményeképpen közös volt a református egyházzal. Azelőtt a pap és tanító sohasem lehetett ugyanazon vallású. Ha a pap unitárius volt, akkor a hívek református tanítót választottak, vagy fordítva. Megtudjuk azt is, hogy az első világháború előtt anyagiakban és szellemiekben egyaránt, milyen virágzó helyzetben volt ez az egyházközség, hogy azután a háború mindakettőtől csaknem teljesen megfoszta.

És ebbe az anyagi és szellemi romlásba belesüvítt az idegen megszállók durva hangja, amelytől ismét öntudatra ébredt az egész unitárius magyarság és megkezdte szívós harcát fennmaradásáért, de különösen iskolájáért. A nyugalomba vonult tiszteletesnek, Löfi Ödönnek, éppen ebben az iskoláért folytatott küzdelemben mondotta az idegen tanfelügyelő: „Kár minden munka a fáradságért, mert a székelységet akkor semmisítjük meg, amikor akarjuk“. Nehéz, kálváriás idők voltak ezek, de hál' Istennek már elmúltak, mint egy lidércnyomásos álom.

Amíg a tiszteletes úr ezeket meséli, megérkezünk a dombon levő gyönyörű nagy templomhoz. Az ablakokon beszűrődő napsugarak aranyló fénybe öntik az ájtatos csendet s egy percre imás hangulatra szorul a szívünk. A templom szinte elkápráztat hatalmas méreteivel. Talán ez a legnagyobb vidéki unitárius templomunk. De milyen szomorú, hogy ez a szép, nagy templom csak a sátoros ünnepek alkalmával telik meg hívó sereggel!

Ezután az egyházi élet után érdeklődünk. Először a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletet keressük fel. A háborús idő sok ifjút a kaszárnnyába hívott, de még így is élénk élet folyik. Szórakoztató játékokkal, könyvek olvasásával, vagy rádiózással tölthetik idejüket. Úgy tudjuk, hogy ismét színelőadásra készülnek. Karácsonykor a „Piros bugyeláris“t. adták elő szép sikerrel és jó haszonnal is. A tiszteletes úr nemcsak az ifjúság neveléséről gondoskodik, hetenként egyszer-kétszer a férfiak részére is előadásokat tart. Hasonlóan a nőegyletben a nagytiszteletű asszony fáradhatatlan vezetése mellett igen szép munka folyik.

A szociális nevelés, az együvértartozás és a látókör kiszélesítésére a munkás esperes-tiszteletes szükségesnek tartotta egy mózi bevezetését. Először nehezen ment, sok akadályt kellett legyőzni, mert voltak, akik szűkkeblűségből, mások, akik tulzott lelkiismeretesség miatt elleneztek. Féltek, hogy a mozi megrontja a tiszta erkölcsöt. Annyi jó nevelő hatású film van, amit ha a lelkész kellő lelkiismeretességgel kiválaszt, egyházközségében igazi kulturmunkát végezhet, a vallást és erkölcsöt egyaránt építheti. Így gondolkozott az esperes-tiszteletes, és így lett Bölon az első egyházközségünk, amely a népnevelés szolgálatába a mozit is beállította. Emellett a központoktól távol-eső községnek egyúttal kellemes, gondúzó szórakozást nyújt. Hetenként kétszer van előadás és mindig „telt házzal“.

Ezután az iskolát látogatjuk meg. Az iskola fenntartása nemrégén még keserű, bizonytalansággal telt napokat okozott a böloni híveknek és vezetőknek. Most az egyházközség visszakapta a román állam által elvett iskolát és a két iskolája közül a nagyobbikat megtartotta, a másikat az államnak adta bérbe. A több, kiváló tanerővel rendelkező iskolában fürge, kis tanulók étellel tele tanulják a magyar történelmet, az unitárius hitet és székely dalainkkal éneklük unitárius zsoltárainkat.

Az iskolánál az esperes úr elmesélte, hogy az ősz folyamán nagy élménye volt az egész egyházközségnek: előkelő látogató, Józán Miklós püspök úr kíséretével, kereste fel őket. Lovasbandérium ment messze elébe, azután meleg szeretettel az egész egyházközség üdvözölte a prófétást, ezüst hajú, ősz főpásztorunkat. Ott léte alatt a nagy templomban négy gyereket keresztelt meg s ez ünnepségből is mintha a jövő biztató boldogsága csendült volna ki. De nagy lelki hatású volt az az értekezlet is, melyet a főpásztor és kísérete a presbiterekkel tartott.

Bármerre megyünk ebben az egyházközségben, mindenütt életet, törekvést látunk és az esperes úr mintha magának beszélne, elmondja mi mindent tettek a nép lelki megazdagodása mellett, anyagi gazdagodásáért. Mennyi előadást tartottak a szakszerű földművelés elsajátítására, a munka nemzeti fontosságának megértésére és azt is, hogy mennyi csillogó tervet szeretne még valóra váltani. Bár mindenki megértene ezt az őszinte jószándékot s az esperes úr segítségére sietne s ne a széthúzásra, hanem az összetartásra és az egymáson való segítségre törekedne.

De láttuk azt a szép szövetkezeti munkát is, melyet itt a lelkész vezetése mellett közösen végeztek a multban és végeznék talán még nagyobb lendülettel most is. Azért úgy látszik, hogy a tanító szavak csak ritkán estek az útszélre, hisz sok böloni hívünkben mintha lenne valami a falu nagy szülöttjének, Böloni Farkas Sándornak szelleméből, mert nemcsak látni akar, hanem tanulni s tanítani. Ez az egyházközség rajta kívül még sok nagy férfit adott, akik egyházunknak és nemzetünknek igazi támaszai lettek. Most is mintegy 16 ifjú tanul középiskolában.

Mielőtt végleg elbúcsúznánk, felmegyünk a templom tornyába. Szemünk előtt kitarul a székelyföld egyik elragadó vidéke s tova nézünk túl az Olton, az 1940-es határokon, majd letekintünk az alattunk elterülő falura, mely most mintha hitben, munkában az ég felé emelkednék s úgy érezzük, hogy az az égre szálló hit, elismerést érdemlő munka mindig megbuktatja azokat, akik úgy szólnak, mint egykor a román tanfelügyelő: „Kár minden munka a fáradságért, mert a székelységet akkor semmisítjük meg, amikor akarjuk“.

FIGYELEM!

Az énekeskönyv nyomás alatt van. Érdeklődő híveink szíves türelmét kérjük.

Az Iratterjesztővel kapcsolatos minden megrendelést ezután „Iratterjesztő“ címre kérjük küldeni és nem a „Kaláka“ szövetkezetbe. Ezután a Dávid F. Egylet keretében történik az iratterjesztés.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

NEM A MAGUNKÉ VAGYUNK

Istenünk, szerető jó Atyánk! Kérünk tarts meg minket ősi hitünkben, tégy nemzetünk őrállóivá s engedd, hogy egyéni önző érdekeink fölé emelkedve lehessünk egyházunk, népünk építő munkásai. Csüggedésünkből emelj fel, ingadozó hitünkben erősíts meg s hallgasd meg mindig imádkozó szavunk. Amen.

*Nem tudjátok-e, hogy nem a magatoké vagytok?!
I. Kor. VI. 19.*

Emberi életünk örök hullámlás az önzés és önzetlenség, a magunkért és másokért való élés között. Vannak pillanatok, midőn mintha az önzetlenség csodás magaslatán állanánk: úgy érezzük, hogy minden másokért: családunkért, nemzetünkért végzett munka valami titokzatos erő által átalakul és saját boldogságunk születik meg belőle.

Vannak idők, midőn magunkat állítjuk az élet középpontjába: azt hiszük, hogy mások csak azért élnek, hogy nekünk szolgálhassanak. Az ilyen pernyi vagy órákig tartó hangulatok szinte örök tulajdonságainkka válnak a háborúk idején. A háború pokoli zaja, az örökösen fejünk fölött lebegő bizonytalanság kiöli az önzetlenség fenséges érzését, elfeledteti felebarátaink iránti kötelességeink és csak saját érdekeinket láttatja meg velünk. Vannak, akik azt állítják, hogy a háború egyik oka onnan van, mert az ember szeretne megszabadulni kötelességei nehéz súlyától és mindenféle felelősségétől.

Igen hányszor megfeledekezünk a mai időkben arról, hogy nem magunkért vagyunk, hogy egyéni érdekeinken túl van a nemzet érdeke, melybe beletoroklik holnap napunk boldogsága, gyermekeink jövője s mindannak megmaradása, ami örömet, értéket, életet jelent. Ezekben a mai időkben sokszor megfeledekezünk arról, hogy mi csak láncszemek vagyunk az élet összefüggő láncában, csak cseppek nemzetünk tengerében, csak fűszálak Istennek áldott mezején. De a láncszem még nem lánc, a csepp még nem tenger, a fűszál még nem mező, s életünk nem élet, ha önmagára akar állani, nem akar bekapcsolódni, összefűződni mindannyiunk életének hatalmas láncolatába.

És mégis hányszor akarunk önmagunkban állni, csak magunknak élni és saját érdekeink csalogató csillogásában megfeledekezünk az isteni és nemzeti parancsról: nem a magatoké vagytok! Ó ha ez a parancs a letűnt évszázadok alatt is ott lobogott volna minden magyar lélekben! Akkor ma nem lennének szórványaink: mert egyéni önző érdekeken győzedelmeskedett volna a közérdek s az ismeretlenség homályából nem ereszkedtek volna le idegen seregek, hogy magukénak vallják évszázadok véres harcaiban magyar vitézséggel megvédett földünket. Ha átértékeltük volna, hogy nem a magunké vagyunk, hanem összetartó láncszemek nemzetünk láncában, ma nem lennének vidékek, ahol a magyarok nem tudnak magyarul, mert mindig érezték volna hovatartozásukat s idegen tengerben is a magyar élni akarásnak világító tornyai, fennmaradásunknak el nem porlasztható szikláit lettek volna.

Azért most is szórványainkban és mindenkinek az apostol szavaival üzenünk: Nem tudjátok-e, hogy nem a magatoké vagytok?! Ősi egyházunknak hite, multban megbűnhődött jövődjé kötelez a halálig való kitartásra, unitárius hitünkben való állandó gyarapodásra. De ez a magyar földön sarjadt hit azt is elvárja tőlünk, hogy minden egyéni érdeknek elébe helyezzük a közérdeket, a nemzet érdekét. Hisz szép hazánkban nincs egyetlen épület, melynek tégláit őseink ne vér, verejték és könnyek fájdalmában égettek volna ki s a vér, verejték, könnyek a mai nehéz időkben minket is arra köteleznek, hogy lobogó, szent önzetlenséggel, nemzetünkért, egyházunkért való éléssel égezzük a jövődjé tégláit, hogy belőlük, minden hitben megállott magyar számára, az együvé tartozás, együttérzés boldog országát építhessük fel.

B. A. dr.

DR. KISS ELEK egyházi főjegyző hivatalos kiküldetésben járt Nagyváradon és Biharban. Ottani lelkészeink államségély ügyében tárgyalt a minisztérium kiküldöttjével. Sikeres tárgyalásai mellett felkereste a főispánt és polgármestert s kérte további támogatásukat ottani unitáriusainkkal szemben.

Hiveink figyelmébe ajánljuk dr. Boros György: „Szívemet hozzád emelem“ c. közkedvelt női imakönyvét, mely új kiadásban megjelent. Ara fűzött példánynak 3 P., kötött példánynak 6—8 Pengő. Kapható Unitárius Iratterjesztőnél Kolozsvár, Kossuth L.-u. 9.

Bihar nagyközség unitárius szórványegyháza évvégi vagyona 1943-ban 17,234 P. vagyonszaporodással zárult a zsidóbirtokból való részesedés és jól gazdálkodás után. Most 10 éves egyházközségünkre továbbra is Isten gazdag áldását kérjük.

Kéri Károly bihari egyházközségünk presbiterét január 15-én köröspataki Kiss Károly lelkész és Ferencz József debreceni unitárius lelkész temették. Az elhunyt gyülekezetének, alakulása óta kitartó és áldozatos tagja. Emlékezetét őrizzük.

A Szentkeresztbányán levő unitárius katonák számára január 23-án Bede Emil recsenyédi lelkész tartott istentiszteletet.

BESZÉLGETER ANDRÁSSAL

En: Megint a városba járt András? A multkor azt mondta, hogy ritkán jár erre?

A.: Valami katonai igazolást kellett elintézzek s azért sietek is haza, de úgy látszik késik a vonatom. A tiszteletes úr is utazik?

En: Igen. Debrecenbe megyek! Valami előadást tartok ott a vallásunkról... örvendek, hogy újra látom magát... hogy boldogulnak a kátével András?

A.: Lassan haladunk... már mindjárt az első kérdésnél megakadtunk. Van ott egy gépész féle ember s különös dolgokat mond a vallásról...

En: Mit mond András?

A.: Azt mondja, hogy nem érdemes az egész dologgal foglalkozni. A vallást a papok és olyan emberek találták ki, akik anyagi és hatalmi előnyöket akartak. Szerinte a vallás tudatlanságból, babonából keletkezett s okozója volt a vak gyűlöletnek és üldözésnek.

En: Maguk mit feleltek erre András?

A.: Hát tiszteletes úr egy kicsit elvultunk keseredve, de azért mi is megmondtuk, hogy papok akkor még nem voltak, amikor vallás már rég volt s ezért nem ők találták azt ki.

En: Úgyes volt ez a válasz András! Tudja abban igaza lehet a magok ellenfelének, hogy a papok sokszor önző céljaik érdekében állították a vallást s felesleges izgalmat és hitvány gyűlöletet szítottak azáltal, de hát a jó emberi tudást is sokszor hitvány célok szolgálatába állítják. Vajjon le kellene rombolni ezután minden iskolát, a gyermekeinket ne küldjük ezután írni, olvasni és számolni tanulni azért, mert a tudás segítségével ma a háborús küzdelemben kegyetlen pusztítást és gyilkolást visznek végbe, gyermekeket és asszonyokat ölnek... Nem, ez csak azt jelenti, hogy bűnös célokra használják a tudást. A vallást is gyakran használták erre, de amikor helyesen használják azt, amikor a vallást tisztán alkalmazzák, olyankor az emberek belső életét, jellemét építi, megédesíti az élet keserűségeit, arra segíti az embert, hogy szíves lehessen s másokkal jót tegyen. Arra tanít a tiszta, az igaz vallás, hogy milyen drága, áldott valamivé lehet tenni az életet, világgosságot derít az élet titkaira, felfedi értelmét, arra képesít, hogy a bánatot elviselni tudjuk s eleget tehessünk kötelességeinknek. És mindenekfelett András... a vallás az egyedüli az életben, mely reményt ad arra, hogy a holnap napok szebbek és boldogabbak lesznek.

A.: Valahogy én is így éreztem ezt tiszteletes úr, de nem tudtam volna éppen így kifejezni. Pedig szerettem volna, mert a többiek közül is beleszólt egyik s ezt mondta, hogy „lehet vallás nélkül is élni“.

En: Persze, hogy lehet András! Csak az, aki így próbálja berendezni az életet, nem valószínű, hogy sokra megy abban. Egy szép napon észre fogja venni, hogy életének nincs íze, nincs értelme.

A.: Az én vonatom már itt is van tiszteletes úr! Köszönöm, hogy elmondta ezeket. Úgy látszik lassan jutunk el addig, hogy a mi vallásunk igazságairól beszéljünk, de jobb ha így előlről kezdjük. Isten áldja meg tiszteletes úr.

En: Adja át András üdvözlőmet a többi unitáriusoknak is. Isten áldja meg.

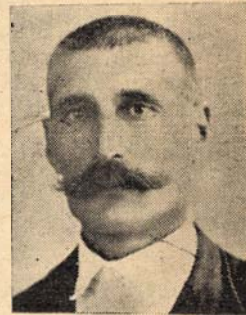
— 48 —

EGYHÁZÉPÍTŐK

ASSZONYAINK között a legfáradhatatlanabb s munkában mindig az első dr. Mikó Lőrincné, Nőszövetségünk országos elnöke. Társadalmi és segítő munkájának nagy részét a megszállás évei alatt végezte, de az örvendetes felszabadulás, mely párhuzamosan jött a háborúval, semmit sem vett le vállairól, sőt új gondokkal és küzdelmekkel tette még nehezebbé s még felelősebbé vállalkozásait. Ezt a súlyos feladatot azonban bírja, mert erős, bizó lelkét a Székelykő sziklái

között kétszer felkelő nap fenséges hangulatában termelő unitárius szellem formálta. Ezzel a lélekkel elsősorban jó munkatársait érte meg s velük együtt tervezgetve siet mindig ott lenni segítségül, ahol arra szükség van. Ebben az esztendőben egyházközségeink nőszövetségi munkáit szeretné közelebbről megismerni s a közvetlen kapcsolatok elmélyítésével hatékonyabb szervezkedést beindítani. Aki majd egykor Egyházunk utolsó húsz esztendejének történetét megírja, annak sok mondanivalója lesz dr. Mikó Lőrincnéről. Örömmel látjuk, hogy a mütétet igénylő betegségéből már teljesen felgyógyult s friss erővel és teljes munkabírással dolgozik. Nőknek ritkábban adnak kitüntető címeket, de ha azok jelentenek valamit a mi Nőszövetségünk elnöknője derék munkájáért feltétlen érdemelné elismerő magas kitüntetést.

KEBLI TANÁCSOSAINK közül Rafai Gáspár énlaki atyánkfia fényes bizonyítékát adta, hogy egyházunkat nemcsak a főúri gazdag adományok, hanem népünknek áldozathozó lelke is építi. Abból a családból származik, amelynek fiai mindig egyházszerető emberek voltak. Hisz már édesapja 5.000.— Leis alapítványt tesz az énlaki egyházközségnek. Ő is, míg istenáldotta Erdély mezejét művelte, talán megérezte, hogy ezt a földet csak a munkás karok s az ég felé emelkedő, az Istenben bizást hirdető templomok tudják megtartani magyarnak. Ezért a templomok fenntartására 15.000.— Leis alapítványt tesz, mellyel egyúttal elhunyt testvére emlékét is megörökíti.

Mindig hirdette, hogy a magyarság megtartó ereje a kardon kívül, a tudomány, s ezért a Székelykeresztúron tartott presbiteri konferencián a népkönyvtár felállításának fontosságát hangsúlyozza s a meginduláshoz 2.000 Leit ajánlott fel. Falujában meg is alakult a népkönyvtár s ennek erkölcsi haszna máris felbecsülhetetlen. Minden egyházi és nemzeti megmozdulásban részt vesz s ügyes felszólalásaival, eredeti meglátásaival, mindenütt magára vonja a figyelmet s mindenki előtt megbecsülést szerez. Adja Isten, hogy még sok évig legyen egyházközségének támasza s egész egyházunkban hirdetője a magyar élniakarásnak.

E Z E R P E N G Ő

Már régóta érezzük egy unitárius leánygimnáziumnak a hiányát, mert leányaink enélkül Erdély minden városában szétszóródnak és alig részesülhetnek igazi unitárius nevelésben. Különösen sok leány tanul Udvarhelyen, ahol most legnagyobb örömeinkre megindult az Unit. Leányotthon felépítése. Ennek fontosságát csak az érti meg igazán, aki tudja, hogy Udvarhely megye a legunitáriusabb és hogy Udvarhelyen csaknem annyi középiskolás leány van, mint Kolozsváron. A Leányotthon építése már évek óta az ottani egyházközség legiohban dédelgetett álma volt és ezt az álmot táplálta az egyházi főhatóság is. Most a székelyudvarhelyi unitárius egyházközség vezetősége kérvényt nyújtott be a város képviselő testületéhez, melyben egy leányotthon céljára szükséges és alkalmas telek adományozását kérte. A város képviselő testülete a kérésre el is határozta, hogy az unitárius templom szomszédságában, a Fapiacon 300—400 öl területet bocsát az egyházközség rendelkezésére. Így hát meg van a hely, ahol az új unitárius otthon megépülhet s tudjuk azt is, hogy a székelyudvarhelyi egyházközség minden vezetőjében és minden hívében meg lesz az akarás és az áldozatkészség arra, hogy ez az otthon felépülhessen. De bármilyen nagy az akarásuk s dús is adakozásuk, erejüket mégis túlhaladja. Éppen ezért szükséges, hogy mint valamikor, a kolozsvári kollégium, később pedig a keresztúri gimnázium felépítésénél minden öntudatosan gondolkozó unitárius anyagi segítséget, pénzt, munkát áldozott, úgy most is nyiljk meg unitárius hiveink szíve és tegyék lehetővé, hogy ez az új unitárius intézmény a régiekhez méltó közadakozásból épüljön fel s hirdesse az unitárius összetartást, nemzet és egyházépítést. A tiszteletes asszony, ki lelkesen ír szerkesztőségünknek erről a nagy erőfeszítésről, jelzi, hogy Nőszövetségünk már 1000 Pengőt adományozott a Leányotthon céljaira.

B U Z O G Á N Y K Á L M Á N

a hőse annak a hatalmas munkának, melynek célja felkeresni, megtalálni és megtartani azokat a hiveinket, kik unitárius szempontból Erdély egy nagy részében szórványsorsban élnek. Őt a román hatóságok üldözték el s most, hogy nap-nap után látjuk mennyi energia van benne,

mennyi áldozattal tud dolgozni, hogy lelkesedik, hogy fut, fárad — megértjük a román hatóságokat. Ő ott igazán nem lehetett kedvükre való ezzel a lelkelettel. Idejének csak egy részét tudja egyházának szentelni ezidőszertint, de ez is elég arra, hogy áldásos eredmények jelezzék eddigi törekvéseit. Most jött haza háromszéki útjáról; házról-házra járt s gyűjtött egy szórvány gondolat szolgálatában. Ismeri ő történelmünket s amikor jelen dolgairól beszél, van történelmi szemlélete. Ha áldozatokat lát, mint legutóbb bölöni, árkosí, kökösí s többi egyházközségeinkben — Zsuki Lászlóra, Berde Mózsára gondol s róluk beszél.

Az elnémult unitárius harangok szavának fájdalmas nyomán keresi a magyar lelkeket s bennük a vissza-visszatérő unitárius gondolatot.

Szórványgyűjtésének eredményeit nyugtazzuk:

Józan Miklós 100 P. Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank 100 P. Erdélyi Kereskedelmi Bank 50 P. Dr. Ferencz József 20 P. Erdélyi Leszámitoló és Pénzváltó Bank 50 P. Magyar-Olasz Bank 10 P. Gyarmathi Árpád 10 P. Balosz Testvérek 10 P. Dr. Demeter Attila 10 P. Dr. Csipkés Ödön 10 P. Dr. Farkas Albert 10 P. Dr. Mikó Lőrinc 20 P. Dr. Bartha Ignác 10 P. Dr. Jakab Jenő 10 P. Méhkas Diákszövetkezet 20 P. Dr. Szathmáry János 10 P. Dr. Nemes Nagy Lajos 10 P. Dr. Szakács Lajos 10 P. Péter László 10 P. Karácsonyi 10 P. Dr. Biró Zoltán 10 P. L. K. Galgói egyhköz. 65 P. Dési egyhköz 10 P. Dr. Pálffy László 20 P. Végh Ferenc 10 P. Tana Ferenc 10 P. Pálffy Dezső 10 P. Dr. Gál Kelemen 10 P. Feischmíth János 10 P. Zsakó Zoltán 10 P. Komjátszeghy Lajos 10 P. Dr. Fazakas János 10 P. Dr. Gyulai Zoltán 20 P. Dr. Vajda Béla 10 P. Horváth Ferenc 10 P. Szövetkezetek Központja 50 P. Transylvánia Bank 20 P. Dr. Lukács József 20 P. Rázmán János 10 P. Zilahi unitárius egyházközség 17 P. Dr. Kiss Elek 10 P. „Gazdák” Bizt. Szöv. 30 P. Demény Andor 30 P. Egved Lajos 10 P. Ibus MAV Menetjegyiroda 20 P. Dr. Weis Fülöp 10 P. Dr. Gál Zsigmond 20 P. „Dermata” 200 P. Dr. Papp László 20 P. Pálffy Antal 10 P. András Pál 10 P. Gyergyószentmiklósi egyházközség 13.72 P. Csíkszeredai egyházközség 10 P. Dr. Fekete Sándor 20 P. Köntés János 10 P. Köntés Ferenc 15 P. Gál Vilmos 10 P. Ifj. József Lajosné 10 P. Kozma Andrásné 20 P. Tana Sámuel 10 P. Bölöni Imre 20 P. Barabás János 10 P. Kovács Gábor 10 P. Sykó Miklós 10 P. Kisgyörgy Tamás 10 P. Dr. Gotthárd Ferenc 10 P. Dr. Benke János, dr. Szent-Iványi Gábor 50 P. (Folytatjuk).

Minden pénzádomány a „Gondoskodó”-ba küldendő „Szórványalap” javára Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca.

BUDAPEST

A keddi találkozók mindig több hívűket gyűjtik össze a gyülekezeti terembe, ahol egész kis társaságok alakulnak ki s élénk beszélgetésben töltik el az estét.

Január 6-án és 20-án tartotta *Szent-Iványi Sándor* vezető lelkész bibliaóráit. Az idei bibliaórák témája: *Kereszténység és haladás*. Első alkalommal bevezetőjében végig vezetett a rég elmúlt korok vezető eseményein. A második alkalommal pedig a filozófiai gondolatot ismertette különös tekintettel Aristoteles filozófiájára. A magas szárnyalású, tudományos előadást szívből fakadó imák és magas nivójú zene és énekszámok egészítették ki.

A *Nőszövetség* 13-án tartott szintén a gyülekezeti teremben vallásos estét. Bibliamagyarázatot ezúttal *Szolga Ferenc* lelkész tartott. *Murányi Farkas Sándor*: „A mi örök tűzünk” című költeményét *Hegedűs Anna* mondta el. *Erdély művészetéről* összefoglaló előadást tartott dr. *Schey Ilona* különös tekintettel arra, ami megkülönbözteti az erdélyi művészetet a külföldi művészettől.

Január 21-én pedig a *Dávid Ferenc Egylet* az unitárius misszióházban tartotta vallásos és hazafias ünnepét. Imát *Szent-Iványi Sándor* vezetőlelkész mondott mély átérzéssel. Megnyitót br. dr. *Daniel Gábor* elnök tartott, melyben hirdette ellenkező

véleményt hirdetőikkel szemben, hogy a kereszténység és benne a protestantizmus a mostani nehéz időkben teljesítheti igaz hivatását. „*Üttörő unitáriusok*” címen *Sütő Nagy László* főszerkesztő ismertette unitárius egyházunk zseniális tagjait, akik különböző korokban különböző eszmék szolgálatában üttörők voltak. Legtöbben a hit és a tudomány szolgálatában alkotnak újat. *Szolga Ferenc* lelkész *Ady* Endre költeményeiből szavalt mély érzéssel. *Berei Mária* az Operaház tagja énekelte és *Bódi László* fiatal orgonaművész orgonált.

A jól sikerült estét *Szent-Iványi Sándor* lelkész emelkedett gondolatokat tolmácsolva zárta be. (u. l.)

Debrecenben a tavaly beindított vallásos templomi ünnepélyek sorozata tovább folytatódik. Febr. 6-án a vizsgálószek kiszállása alkalmával *Darkó Béla* füzesgyarmati lelkész imája és dr. *Csiki Gábor* esperes megnyitója után dr. *Abrudbányai János* dékán tartott előadást. A zenei részt *Köntés Béla* nagyváradi lelkész és kedves felesége szolgáltatták. Az előadásokon mindig szépszámú másvallású érdeklődő is jelen van.

Mindazoknak, akik szeretett leánykánk halála miatt ért bánatunkban akár személyesen, akár írásban fölkerestek és vigasztaltak, köszönetünket nyilvánítjuk.

Pálffy Albert és családja.

SEPSISZENTGYÖRGY

A SEPSISZENTGYÖRGYI Unitárius Nők Szövetsége minden szerdán este társas összejövetelt rendez nők és férfiak számára a közösségi érzés ápolására. Az utóbbi kukorica-est után a polgári leányiskola bennlakó unitárius növendékeit is megvendégelte. — Január 9-én a városi étterem termeiben teadélután rendezett jó erkölcsi és szép anyagi sikerrel.

KISS GABOR cukorkagyáros, sepsiszentgyörgyi kebli tanácsos a fia, lapunk előfizetője, januárban tartotta esküvőjét. A családalapítókat segítse az Isten, hogy legyenek családjukkal egyházunk s magyar hazánk megingathatatlan pillérei.

INCZE ANDRAS kilyéni a fia, 84 éves korában Kilyénben elhalt. Vele az ősi unitárius Incze-család utolsó férfi tagja hunyt el.

Lőrinczi Péterke a keresztúri gimnázium tanulója meghalt. Diáktársai és tanárai gyászolják a lelkiismeretes, törekvő diákot.

Fazakas Piroska, marosvásárhelyi ovónő, Fazakas Péter áll. ig.-tanító leánya, január 10-én 33 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. Fájdalommal gondolnak rá, akik ismerték s tudták, hogy ki ő és mély részvétellel osztoznak a csapás terhét viselő család gyászában. —

DÉLELDÉLYBŐL JÖTTEK

és oda szüntelenül hazavágyunk azok az unitáriusok, akik most szokatlan életkörülmények között illeszkednek be magyar életünkbe. Sorsukkal, gondjaikkal, életükkel többet kell törődnünk, mint eddig tettük... Amiért ők imádkoznak, azért mi is imádkozunk s bizakodással hisszük, hogy lesz szebb jövője minden magyarnak.

EGYIK MENEKÜLT KÜKÜLLÖDOMBÓI GAZDAIFJÓ LEVELE DEBRECENBE. „Tiszteletes Lelkész Úr! Először is mint unitárius híve kívánom értesíteni, hogy a hozzám küldött meghívót megkaptam, s értesülve arról, hogy az egyháznak a mostani nehéz idők leforgása alatt nagyon sok kiadása van, az egyházi adót elküldtem. Levelem végén arról a szomorú helyzetről kívánom értesíteni, hogy a közgyűlésen részt nem vehetek, mert most nem otthon, hanem idegenben cseléd vagyok... sajnos, sirva írom soraimat, hogy ilyen nemes dolgokban nem tudhatok részt venni, de lélekben ott fogok járni. Hitrokoni szeretettel maradok az idén távolban *Székely György*.”

TANKA Sándor, ny. állategészségügyi főfelügyelő, néhai Tanka Károly volt felügyelőgondnokunk apját karácsonykor helyezték ideiglenesen Szombathelyen nyugalomra. Két fián és három unokáján kívül öt testvére és kiterjedt rokonsága gyászolja.

A bányoni menekültek egy csoportja.

HA HALNI KELL...

Ha halni kell, odavigyetek,
Hol megfogamzott élttem paránya...
Utoljára látni akarlak
Jánosbogár fényekben izzó
Abrudbánya.
Látni akarlak, mint egyszer nagyon rég
A párás mécsai hegyről lenézve,
Szamba érezve a bálmos jó ízét;
A violafátylas, ónos szürkességbe
Mint szórod bele parányi fényeidet,
Átszillognak rajtad tiszta hegyi vizek,
Halványkékbefutó, opálos rőt színek...
Ha halni kell, odavigyetek...
Hol alkonyatkor sir a kisharang...
S a hegyek titkosatos szűz méhéből
Visszaszól a csendbehulló hang...
Hol nagyanyám süt fehér kalácsot
És nesztelen léptekkel körültepeg...
Csendre inti a népes családot:
— Pszt, Mártuska beteg...
Ha halni kell, odavigyetek,
Hol télen minden gyémánt fehér
És nem kell féljek veszendő lelkemér...
Hol vertarany a tiszta szeretet...
Ha halni kell, hát odavigyetek...
De jaj, határ lesz köztem s köztetek...
Óristen, tépd ketté szívemet
...Fele itt pihenjen...
...Fele hol születtem...
Odavigyetek.

Nemes Nagy Márta.

Debrecenben karácsony előtt két nappal az egyik nagy üzemből az egyik mesternek egy fiatal legény mérte ki az üzemből a szűz méhéből a csendbehulló hang...
A fiatal legény pedig torockói menekült.
A mester másnap a fiatal segédmunkást, napszámot maga mellé vette, hogy szakmunkássá képezze ki, hogy keresetét így majd növelhesse. Az unitárius egymás megismerésének és megsegítésének apró, de szép példája az elmondott kis eset is.

KERESZTES SÁNDOR MAV. felügyelőt január 2-án temették. Néhai atyánkfia egyházi főtanácsunknak buzgó tagja, a magyar közeletnek fáradhatatlan munkása volt.

A kövendi menekültek egy csoportja.

AZ ISKOLA ÜNNEPE

AZ ISKOLA ÜNNEPE. Bensőséges családi ünnepe volt jan. 10-én a szkeresztúri gimnáziumunknak, amikor a megválasztott új felügyelő gondnok, dr. Mikó Imre országgyűlési képviselő meglátogatta az intézetet. Megérkezése után Péter Lajos gimnáziumi igazgatóval meglátogatta a munkában levő osztályokat, majd az előjárásági ülésen elnökölt. A gyűlésen dr. Szolga Ferenc tb. igazgató meleg szavakkal üdvözölte a felügyelő gondnokot, aki válaszában többek között ezeket mondotta: „Nehéz időkben vettem át az intézet vezetését. Nemcsak külpolitikai, hanem helyi nehézségek is vannak, de éppen azért ennek az intézetnek követe kívánok lenni azoknál a fórumoknál, amelyekről sorsa függ.“ A gyűlés befejeztével Péter Lajos gimnáziumi igazgató meleg közvetlenséggel szintén köszöntötte az új gondnokot, majd Útő Lajos esperes a keresztúri egyházkör nevében, Lőrinczy László pedig a fiatalabb tanárnemzedék nevében üdvözölte. Mikó Imre dr. feleletében kihangsúlyozta, hogy azon lesz, hogy ez a népi iskola alakuljon át kollégiummá, ahol a gimnázium, gazdasági iskola és a most beindított polgári iskola teljes biztonságban álljon. Legyen egy olyan biztos vár, ahol a székely tanulmányzó ifjúság igazi, meleg otthonot talál... Legyen büszkesége magyarságunknak és egyházunknak.

Mi is a keresztúri tanárokkal és előjárósággal együtt a legnagyobb bizakodással tekintünk az órszégváltással élre kerülő új felügyelő gondnokra és munkájára Isten áldását kérjük.

TEOLÓGIAI AKADEMIÁNK a Kolozsváron tanuló főiskolásainkat baráti tea keretében látta vendégül. Dr. Abrudbányai János dékán előadása után közösen énekeltek magyar népdalokat. Márkos Albert tanár a főiskolások dalárdájának megalakításán fáradozott. Simén Dániel tanár imájával, illetve a Szózat eléneklésével zárult a tiszta hangulatú este.

NÉPFŐISKOLAI TANFOLYAMRA 42 ifjút vett fel a Teológia igazgatósága. Az ifjak már beérkeztek, előadásai megkezdődtek. Jövő számunkban részletesebben számolunk be a tanfolyamról. Itt említjük meg, hogy a Teológia igazgatósága Simén Dániel tanárt népfőiskolai kérdésekről szóló előadásokon való részvételre Budapestre küldte el, hol néhány napot töltött.

A TEOLÓGUSOK egy része Kolozsvár városi népművelés keretében unitárius szolgáló leányok benevezését végzik. Már tartottak néhány bibliamagyarozatot s most hiterősítő előadás sorozatot indítanak. Megemlítjük, hogy Szász Dénes III. éves teológus szerkesztésében szép és komoly tartalommal jelent meg a teológiai önképzőkör régi „Jövendő“-je.

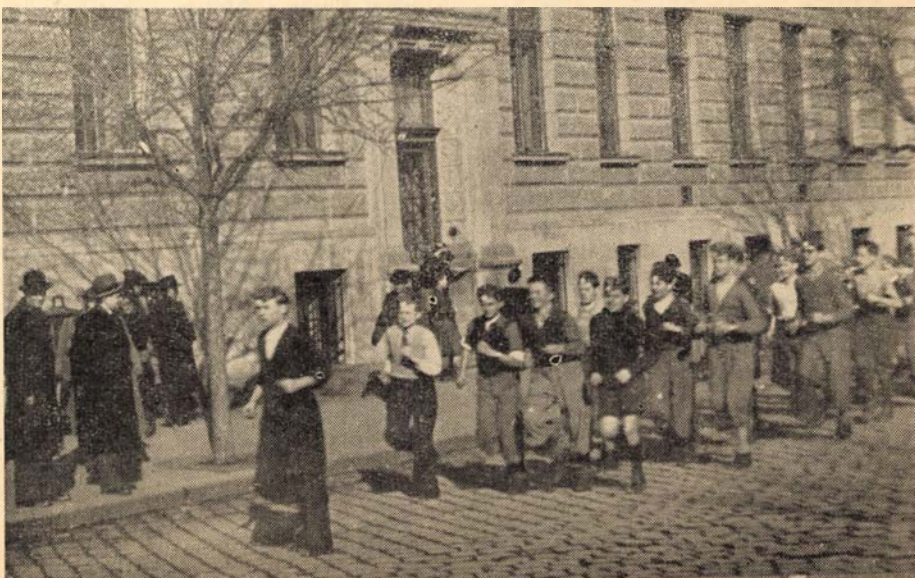
Ambrus Péter gypesi áll. tanítót az egyh. község megválasztotta énekvezérnek és a főtiszt. püspök úr 61—1944. sz. alatt kinevezte. Atyafiságos szeretettel köszöntjük új megbízatásában.

Murvy Julia tanítónő 15 napi szabadságot kért febr. 1—15-ig, mely részére engedélyeztetett.

A HÁROMSZÉKI LELKÉSZSZÖVETSÉG február hó 4-iki összejövetelén Mátyás György lelkész tartott előadást „Hitoktatásunk reformja“ címen.

ÉP TEST - ÉP LÉLEK

Jó magyar költeményt szavalt valaki. A gimnázium folyosóján jól hallottam, hogy a díszteremből szűrődik ki a hang. Benyitottam. Önképzőköri gyűlése van a diákoknak. Kevés időm volt, de mégis bentmaradtam. Komoly, szép, lendületes és magyar munka folyt odabenn. A szavaltot megbírálták, majd egy hatodikos fiú a magyar repülés helyzetéről olvasott fel eleven, ügyes dolgozatot. Később megtudtam a védnök tanártól, hogy az önképzőkör két darab búzakötvényt jegyzett, mert hazafiúi kötelességének feltétlen eleget kívánt tenni. Ép testben ép lélek mozdult ezekben a fiúkban s nagyon lelkiismeretesen ügyelnek arra, hogy az iskola régi jó hírnevét minden igyekezettel gazdagítsák.

Kolozsvári gimnáziumunk diákjai a délelőtti torna keretében körülfutják az iskola épületét. A torna után pirosak, egészségesek, munkabírók lesznek.

HOMORÓDSZENTPÁLI ASSZONYOK A HONVEDEKERT. Most jutott el hozzánk a híre annak, hogy a homoródszentpáli Dávid Ferenc nőszövetkezet, Váry Domokosné vezetésével, karácsonykor megvendégelte a közeli határszéli községekben állomásozó határőrségi honvédeket. A honvédek karácsonyához 70 szentpáli asszony járult hozzá kalács, tészta és egyéb adományával.

LASZLÓ TIHAMÉR, a kolozsvári gimnáziumunk tanára folyó hó 7-én érdekes előadást tartott az Erdélyi Múzeum-Egyesület természettudományi szakosztályán egy 100 éves hiteles Brassai reliquia-ról.

GALFFY ZSIGMOND kollégiumi igazgató, tanügyi főtanácsos lábfaájdalmaira való tekintettel február 1-től kezdődőleg 5 hónapi betegszabadságra ment. Teljes gyógyulást kívánunk.

A „HARGITAVARALJA“ jelképes székely község Debrecenből 200 Pengő segélyt küldött székelykeresztúri gimnáziumunknak.

Kelemen Imre oklándi lelkésznek dec. 16-án született harmadik gyermekük Hunor. Csongor és Tünde legifjabb testvérukkal együtt növekedjenek egészségben, boldogságban.

SZANTÓ LUCIÉKNAK Amerikában fiuk született. Neve Harrington Dávid Ferenc. Isten segdelmét kérjük a távoli családra.

HITERŐSÍTŐ NAPOK. Egyházi vezetőségünk az ifjúsági hiterősítő napok megtartásának idejéül f. évi március 24—26. napjait tűzte ki. A részletes sorrendet és tárgyat minden lelkiesszel közölni fogjuk.

VÉGRENDELET

Kétségtelen, hogy a háboru legmeghatóbb írásai a katonák levelei, amelyekben egy nép hite és egész lelke megnyilatkozik. A japán katona harci leveleiben az ősi lovagi lélek, a samurai szellem szólal meg, ha néha egyszerű szavakkal is, de mindig derűs lélektől áthatva. A japán katona teljes lelki nyugalomban írja meg utolsó levelét, melyet úgy is tekinthetünk, mint szellemi végrendeletét, hagyatékát.

Ime, hogyan ír a halál önkéntese pár pillanattal a támadásban való részvétel előtt:

„Mióta fegyverben állok, másfél év telt el és eddig mit sem tettem, ami megkülönböztetne a többitől. Most azonban előttem áll a támadás élménye. Nincsen ennél nagyobb dicsőség katona számára. Harcolni fogok minden erőmmel, mert tudom, hogy biztos a győzelem. Mindig arra vágytam, még mielőtt a katonaruhát felvettem, hogy ne éljek olyan életet, aminek semmi nyoma sem marad. Mi, katonák, mi hű alattvalói vagyunk a császárnak és legfőbb boldogságunk életünket a harctéren befejezni. Így boldogan indulok a halál elé. Ha visszatérnek hazámba hamaim, úgy apám, aki tiszt volt, elégedetten fogad. És Te is, Anyám, légy megelégedve, hogy halottan fogadhatsz. Eljen a Császár és felséges Hitvese! Ez az utolsó kiáltásom szüleim hosszú életéért való fohászmom mellett.“

Haza és család: a két pont között zajlik le a japán hazafi egész élete. Mikor elesik, „Eljen a Császár“ kiáltja a japán katona, de nyomban követi ezt a másik felkiáltás: „Anyám“.

S Í R Ó H A R A N G O K

Lassan virradni kezdett Kolozsvár utcáin.

A nagytemplom tornyában megszólalt a nagyobbik harang. Mélyen búgó hangja, mint kitárt szárnyú galamb repült ki a nyitott ablakon.

A toronyban a harangozó megtámaszkodott az egyik oszlophoz, kezére csavarta a harangkötelet és húzta, húzta, mintha Istennek közbelépő segítségét akarta volna alárángatni.

Az emberek mikor a nap már magasra feljött, mind többen és többen álltak körül a tornyot és meresztették szemüket az ablak felé, mintha kérdezték volna: miért szólnak ilyen panaszosan és ilyen régóta ezek a harangok?

Az unitárius püspöki ház nagy tágas fogadótermében Almási Gergely Mihály püspök súlyos léptekkel mérte a padlót.

Az előző este, mikor Kövendi Mihály, az öreg harangozó bekopogtatott hozzá, hogy takarítás után átadja a templom kulcsait, megállította a harangozót és mélyen a szemébe nézve, így szólt hozzá:

— Mihály apó! Szomorú hírt közlök kenddel. Holnaptól kezdve lehet, hogy nem lesz szükségünk magára... Ha templomunk nem lesz, harangozóra miképpen lenne szükségünk?

Mihály apó nagyot nézett ezekre a szavakra. Mintha nem vette volna azok értelmét, úgy bámult a püspökre:

— Hát elveszik a templomunkat?

— El, Mihály apó — itt a városparancsnok értesítése, III. Károly, a császár maga akarja így. Addig fondorkodtak ellenségeink, hogy felrugatták vele az ország alkotmányát.

Az öreg Kövendi Mihály csak állott búra horgasztott fejjel és sehogy sem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy neki ott kell hagynia azt a templomot, melyet harminc éven át tisztogatott, söpörgetett, melynek minden követ, minden padját naponta féltő gonddal simogatta végig, hogy nem szabad többé megszólaltatnia azokat a harangokat, melyekkel olyan tömegesen tudta templomba csalogatni Kolozsvár lakosságát. Mintha könny csillogott volna szomorúsággal árnyékolt szemében, mikor így szólt a püspökhöz:

— Ha van Isten az égben tisztelendő Superintendens úr, azt nem fogja megéretni velem, — s azzal kiszédelt a püspöki lakásból.

Almási Gergely Mihály abbahagyta a sétát s megállott a templomra néző ablaka előtt. A templom bejáratánál ott fehérlett a nagy kerek kő. Igaz, hogy ezt a templomot nem mi építettük — tűnődött magában a püspök — hiszen építéskor csak katolikus volt Kolozsvár lakosságra, de építették a mi őseink, akik reánk hagyták mint örökséget, nemcsak a vallásunkra, hanem az utódokra is. Ha az utódok unitáriusokká lettek, természetesen velük együtt a templom is. S a templomhoz való eme jogunkban megerősített minket János Zsigmond s az utána következő fejedelmek. A 150 év alatt, míg a birtokunkban volt, háromszor égett le, utoljára két évtizeddel ezelőtt annyira, hogy a toronynak csak a füstölő csonkja maradt, a templom tetőzete is hamuvá lett. Saját erőnkéből föl sem tudtuk volna újra építeni — gondolta tovább — ha Dimény Pál uram be nem barangolja Hollandiát s a remonstransoknál a kellő összeget össze nem koldulja.

Ebben a pillanatban kopogtattak az ajtón és három idősebb férfi jött be. Dimény Pál a plébános, Teleki Ferenc, Timoté Dávid egyházi gondnokok voltak.

Dimény Pál kezdte gyorsan a beszédet:

Tisztelendő Püspök úr! Mivel a történendők megakadályozására semmi mód nem mutatkozik, mitevők legyünk, mert Preiner ezredes, Steinwille tábornok hadsegéde már sorbaállította osztrák katonáit a városháza előtt..

A püspök így válaszolt: — Minden lehető meg kell próbálnunk. Kendtek visszamennek s kérlelni fogják a tábornokot, hogy ne tegyen csúffá bennünket, hagyjon meg ősi jogainkban addig, amíg III. Károly öfelségéhez instanciával járulhatunk. Hivatkozzanak minden eddigi jogunkra. Végző esetben rám, hogy én nem vagyok hajlandó átadni a templom kulcsait.

Mikor a három férfi kitámolygott az ajtón, a remény ingadozott bennük. A téren többen érdeklődtek tőlük, hogy mire véljék a különös harangozást.

— Temetés van — szólt Dimény Pál. — Templomot temetünk! Százötven éves a drága halottunk. Tudjátok meg, hogy ma elveszik tőlünk. Beszéljétek mindenfelé, hogy sokan, nagyon sokan legyünk, akik ma a sírját körülálljuk. Megérdemli.

Pattogó osztrák vezényszó és menetelő léptek zaja verődött be a cinterembe. Hatalmas termetű tiszt lépett elő: Preiner ezredes. Végigmérte a cinteremben álló három férfit, s harsány hangon rákezdte németül:

— III. Károly császár öfenségének óhajából és parancsából felszólítalak titeket, hogy adjátok át e templomnak kulcsait, a bennük lévő felszereléssel, kincsekkel együtt.

Legelőször Dimény Pál plébános ocsudott fel az ámulatból:

— Nem, az nem lehet, hogy a császár ilyen rendeletet adott volna ki. Hiszen az iskolát mi építettük, nem a katolikusok.

— Hol vannak a kulcsok? — rivalt rájuk az ezredes. — A tisztelendő Superintendens úr nem adta és nem adja ki a kezéből — válaszolták.

— Szóval ellentmond a császári parancsnak? Ezért felelni fog. — Katonák! felnyitni a templomajtót. Felnyitani, még ha beomlik is. Azt az undok férget, akárki legyen is, aki hajnal óta húzza a harangokat, dobjátok le az utcára.

Tíz, tizenkét izmos dragonyos válla feszült a vastag tölgyfaajtónak. Nyomták, öklözték, döngölték puskaaggal, de az ajtó nem engedett. Aztán derékvastagságú fatörzset kerítettek. Hangozsuppanásoktól lett zajos a piac. Az ajtó recsegve ropogva betört. A katonák betódultak a templomba, de a toronyba vivő ajtónál megtorpantak. Hatalmas vassal bélelt ajtó állta el útjukat.

Az eseménynek híre futott, a város felmorajlott. A hidkapunál levő bástyán valaki megfújta a régi harsónát, s odacsődítette az emberek sokaságát. Jajgattak, szitkozódtak, fenyegetőztek. Egyesek kezében kard villant, mások kezében pisztoly dörrent. Megindultak rendetlen gomolygban a piactér felé. Útközben osztrák járőr csapattal találkoztak. A tömeg elkeseredetten nekik rontott s közáport zúdított feléjük. Azok alig tudtak elszaladni az Óvárba vivő egyik utcáskoron.

Steinwille tábornok két ezred katonaságot fegyverbe parancsolt.

A tömeg mikor meglátta őket, futásnak eredt. Mikor Steinwille a főtérre érkezett, már csak egy-egy kapualatt hunyáskodó embert, meg egy-egy ablakba-merészkedett kíváncsi tekintetet látott. Ott még munkában találta Preinert katonáival együtt. Csákányok lendültek a toronyajtónak. Hatalmas reszelők martak bele az ajtó vaspántjaiba.

— Mit műveltek ti itten? — kérdezte Steinwille.

— Ki akarjuk nyitani ezt az ajtót!

— Hát hol vannak a kulcsok?

— Nem adta ide a püspök?

— Úgy? Na hagyd a katonákat, majd ők kinyitják!

Felsietett a püspöki házba. Almási Gergely Mihály meglepődött, mikor az ajtaját durván felrántották és Steinwille kíséretével belépett hozzá. Tekintetéből fájdalom, harag és tilalom ömlött szembe velük.

— Hol vannak a kulcsok? — mordult a tábornok köszönés helyett.

— Idefigyeljenek! Bár a templomhoz való jogunkról egy pillanatig sem mondtam le, a kulcsokat átadtam volna, csak meg ne essék az Isten hajlékán az a szegyen, amit kendtek és katonái azon műveltek — mondta a püspök. — Azonban mikor a kulcsokat keresni kezdettem, akkor vettem észre, hogy a harangozó magával vitte az este.

— Hazudik! — süvített a tábornok szava. — Bezáratta, hogy felharangozza a város lakosságát s a felbőszített csöcselékekkel minket megtámadjanak. Ez nyílt ellenkezés a császár parancsával. Ezért lakonia kell.

A bejáratnál szembetalálkoztak a plébánossal s a két főgondnokkal.

Már kint voltak az utcán, mikor néhány síró és jajgató asszony állt a tábornok elébe és leborulva kérni kezdték, hogy a hívek előtt legalább ne gyalázzák meg a püspököt s az egyházi férfiakat. Az asszonyi könny és zokszó meglágyította kissé a tábornok szívét s megállította a menetet.

— Elengedem a büntetést — mondotta, — de annak fejében a püspöki lakásban 30, a főgondnokok lakásába 50—50 katonát, s a város minden unitárius házához 7 katonát rendelek, mindaddig, míg engedelmeskedni meg nem tanulnak. Kötelesek azokat élelemmel s mindenemű egyéb szükséglettel kielégíteni.

A templom tornyából nagy láрма és dulakodás zaja hallatszott le. A harangszó elhalt s egy elalélt emberi testet dobtak le a toronyba feljutott katonák. Kövendi Mihály, az öreg harangozó volt. Élettelenül zúzódott szét az utca kövezetén, de az épen maradt jobb kezében még mindég szorította a templom kulcsait. Magának szólaltathatta meg utóljára. kedvenc harangjának temetési hangját.

Steinwille István tábornok 1716 március 30-án becszámoló levelet írt a császárnak:

— A „Leopoldi Diploma“ II. és IV. pontja alapján a kolozsvári főtéri templomot, főiskolát, nyomdát, minden kincsével, iratával együtt az unitáriusoktól elvettem és a katolikusoknak átadtam . . .

Így marta és maratta egymást évszázadokon át a magyar. Az unitárius egyház sorsa a folyóparton levő jegenye sorsa volt. Állandóan mardosta, csapdosta az ár, de gyökérszállai annál erősebben kapaszkodtak, annál távolabb nyultak a hittel teljes ősi magyar talajba.

Szászrégen.

m. Szász Dénes.

SZÉKELY LEÁNY BALLADÁJA

A nagy városok fojtó légköre, az idegenség bizonytalan talaja sok szép székely leányt hervasztott el virágzó korában. Ez történt a 19 éves kéuosi Kádár Margittal is, aki a regáti és pesti szolgálat közben eltékozolta ifjú életét. Szülőföldjétől távol, kolozsvári kórházból vitték utolsó útjára. Temetése órájában kis falujában a gyászharangok templomba hívták a szülőket, rokonokat, ismerősöket, hogy lélekben elbúcsúzzanak tőle. A búcsúztatót Firtos Áron „mester“ írta és mondotta el.

*Bűsan zúgnak a harangok,
Könnyeket tép ki a hangjok;
A templom is olyan kongó,
Temetünk és nincs koporsó.*

*Kolozsváron a távolba'
Ifjú leány száll ma sírba;
Egy falusi szép virágot,
Csalfa város elhervasztott.*

*Játszi kedvvel, lepkemódra
Kíváncozott a magasba.
Belerepült csalárd lángba,
S odaégett élte szárnya.*

*Távol kicsiny falujától,
Távol a szülői háztól,
Elfecsérlé ifjú éltét —
S ott földelik el tetemét.*

*Lelkünk szárnyán odaszállunk,
Koporsója mellé állunk,
Valahol ott Kolozsváron,
A szomorú szertartáson.*

*Idegen pap mond szentigét,
Idegen föld nyeli testét;
Nem kíséri leánysereg,
Fehér zászlók sem lengenek.*

*Most a lelke pillanatra
Visszatér ez ő templomba;
Felzokog a lelke húrja —
S végbúcsúját ekkép mondja:*

*Édes, drága szülőanyám,
Nem láthatád végső órám;
Nem láthatád vergődésem,
Sok bűnbánó, hulló könnyem.*

*Elragadt rossz ár engem,
Bocsánatért esd a lelkem;
Elismerem, hogy rossz voltam,
Bűneimért meglakoltam.*

*Órizz régi emlékemet,
Bocsásd meg új bűneimet,
Búcsút mondok neked némán,
Áldjon Isten, édes anyám.*

*Dénes Bátyám, jó testvérem,
A jó Istent arra kérem;
Téged óvjon meg sorsomtól,
A végzetes csillogástól.*

*Vezéreljen a jó úton,
Lépésed meg ne inogjon;
Nagyvárosi fény és pompa
Nyugalmad meg ne zavarja.*

*Lánytestvérem, hulló levél,
Vajjon hová sodort a szél;
Rég nem látott Lizi testvér
Merre visz az ördögsekér?**

*Bármerre jársz, Isten áldjon,
Kisértéstől oltalmazzon,
Mert ki elment Bukarestbe,
Majd hazatér „bút keresve“.*

*Idegenbe messze tájon
Óhajtásom megtaláljon;
Térj vissza szép, kis falunkba,
S aztán ne hagyd azt el soha.*

*Édesapám, te vagy hátra,
Immár járhatsz Kolozsvárra!
Hogy ott megállj sírom mellett
S hullass reá sok gyász könnyet.*

*A síromnál elmondhatod:
„Bűneidért megbocsátok,
Az idegen hantok alatt,
Legyen csendes nyugodalmad.“*

*Üldözött a sors tégedet,
Sok gyászt hozott, kis örömet;
Végzet szállott családodra
S borította végromlásra.*

*Mindennemű rokonaim,
Nénéim és nagybátyáim,
Legény, leány barátaim,
Kerüljétek el útaim!*

*Messze hagyott falum népe,
Nem kísér a temetőbe,
Csak a búcsúztató mellett
Hullat értem pár könnyecseppet.*

*Az a pár könny elég nekem,
Édesebb lesz a nyughelyem,
Ha valaki eddig vádolt,
Tudom, most már megbocsátott.*

*Lángba zuhant bohó madár,
Tőled is elbúcsúznak már,
Még siratunk mint akárkit,
Kiszzenvedett Kádár Margit.*

*Hült porodat Isten áldja,
Legyen csendes nyugovása;
Lelked Istenhez találjon,
Megint részesévé váljon.*

GONDOLKOZZUNK RAJTA

VILÁG OSSÁG FELÉ

Tettek — Tervek c. nemrégiben kiadott hivatalos kormánykiadvány jelentése szerint a magyar kultuskormány komolyan foglalkozik az egyetemi lelkésziségek mielőbbi felállításával. Tudvalevő, hogy Budapesten eddig az egyes felekezetek tartottak fenn egyetemi lelkészi állásokat.

E tények ismeretében szükségesnek látszik e kérdésnek unitárius szemüvegen keresztül megvilágítása is. A trianoni országgrészen kevésszámú unitárius fiatal-ember folytatott egyetemi tanulmányokat. Az erdélyi visszacsatolás előtti utolsó évben 1939/40. isk. évben az összes csonkaországi egyetemeken és főiskolákon összesen 55 unitárius hallgató tanult.

A bécsi döntés utáni első egyetemi tanévben az 1940/41. esztendőben az összes unitárius hallgatók száma már 187, az összes hallgatók számának 1.1%-a, ami jelentősen felülmúlja az összlakosságban elfoglalt számárányunkat, mely csak 0.04%.

Az 1941/42. tanévben már 219, ugyan-csak az összes hallgatók 1.1%-a.

Ez a szám a különféle egyetemek és városok között a következőképpen oszlott meg. Tudományegyetemeken tanult: 137, ebből jogi karon: 72, orvosi: 22, bölcsészeti: 17, kolozsvári közgazdaságin: 22, gyógyszerészeti tanfolyamon: 4, a műegyetemen összesen 34, akik közül a négy mérnöki osztályon: 16, a soproni erdő- és bányamérnöki karon: 5, az állatorvosi és mezőgazdaságin: 8, közgazdaságin 5, a kolozsvári teológiai akadémián 15, jogakadémiákon 6, gazdasági főiskolákon 14, egyéb főiskolákon (testnevelési, zene-

képzőművészeti stb.) 13, együtt a fentebb írt 219.

A 219 hallgató városok szerint a következőképpen oszlik meg: Kolozsvárt: 136, Budapesten 64, Sopron 5, Pécs 4, Debrecen és Szeged 2—2 és a vidéki jogakadémiákon: Kecskemét, Miskolc nagyrészt ú. n. mezei jogászok 6.

A fentebbi kép azt mutatja, hogy az unitárius főiskolások legnagyobb része, több, mint 60%-a Kolozsvárt tanul, közel 30%-a Budapesten s a fennmaradó néhány % vidéken. Így a felállítandó unitárius egyetemi lelkésziség székhelye feltétlenül Kolozsvárt kell, hogy legyen, de ugyanő gondolhatná megfelelő időbeosztással a budapesti s alkalmilag a többi vidéki város unitárius hallgatóit. 219 lélek már egy kis gyülekezet, 219 később vezető állásba kerülő, gyülekezeteket majdan irányító unitárius ember lelki életének irányítása minden áldozatot megérdemel.

Ma becslésem szerint legkevesebb 250 unitárius főiskolással kell számolnunk, s melléjük odavehetjük azoknak a nem középfokú jellegű szakiskolásoknak csoportját, — ahol nincsen rendszeres vallásitanítás, — akiknek száma az 1940/41. iskolai évben az egész országban 39 volt, közel 300 unitárius fiatal lelki világképének vezetése háramlana egyetemi lelkészünk vállára. Hatalmas felelősség, de gyönyörű munkakör. Adja Isten, hogy a lehetőségek megnyíltával megfelelő munkást kapjunk erre az aratásra is.

Ferencz József.

(Még sok ósmagyar névvel együtt, ami bátran benne lehetne a sok idegen, magyartalan hangzású név helyett, ami bátran kimaradhatna). Az utasítás 82. szakasza azonban kimondja, hogy a kívánt név beirandó, ha az nem gúnynév, vagy a közérkölcösiségbe nem ütközik. Így meg lehetős húzavona után ez általános utasítás révén mégis csak polgárjogot nyert Székelyországban a Hunor név.

AZ EGYIK SVAJCI IRÓ „a könyörület nagykövetségének“ nevezte a Vöröskereszt szervezetét. Valóban, ez a csodálatos intézmény a szeretet, a könyörület, a megértés és az istápolás eszméit képviseli a pokoli embertelenségben, mely világszerte és naponta különbözőn különböző tragédiákat idéz elő.

Az elmúlt évben 55 millió levelet közvetített a különböző hadifogolytáborok lakói és a hozzátartozók között. Ezt a hatalmas postaforgalmat Genfben 1586 hivatalnok bonyolította le. Több, mint 177 millió kiló élelmiszert és használati tárgyat osztott szét a világ minden táján elszaporodott hadifogolytáborokban.

Athénben és a nagyobb görög városokban naponta 18 ezer két éven aluli gyermek kapott tejet a Vöröskeresztől. Svájcban pedig 750 ezer belga gyermeket jutattak egy tál meleg ételhez naponta. Közel 400 millió vitamintablettát osztottak szét a különböző, háborúsújtotta országokban.

AZ OROSZ orthodox egyház 1914 óta elveszítette templomai 90, kolostorai 97, püspökei 75-és papjai 90%-át. Az orosz egyház azonban ennek ellenére is él.

KOLOZSVÁR az ország második sajtóvárosa. Ezt mutatja az a kimutatás, melyet a „Kolozsvári Szemlé“-ben olvassunk. Budapesten 25 napilap és 633 folyóirat jelenik meg, Kolozsváron 5 napilap és 43 folyóirat. A harmadik város Szeged, 4 napilappal és 16 folyóirattal, a negyedik Debrecen 3 napilappal és 15 folyóirattal. Egyedül Kolozsvárt több lap készül, mint 12 más erdélyi városban. Erdélyi városaink közül Marosvásárhely a második, Sepsiszentgyörgy a harmadik.

AZ „EGYSÉG ÚTJA“ múlt év decemberi száma méltatlankodva idézi egyik német lap írásait, melyben ez a magyarországi vallásos hatásokról értekezik. A német lap szerint a magyarországi vallási táborok közül társadalmi és politikai síkon a „háromötöd katolikussal szemben átütő erőt képvisel a reformátusok és unitáriusok kimondottan magyar felekezetei, melyek féltékenyen őröknek az őket megillető jogokra“. Nem tud bele-törödni az említett hazai vallásos újság, hogy „az 5%-ot kitevő evangélikusokról nem emlékszik meg, de a 0.4%-ot számláló unitáriusok magyar egyháza — a német lap szerint — átütőerejű“ (aus-schlaggebend).

VERES GABOR egyh-tanácsos atyánkfia, az Ibusz vezérigazgatója rendkívül érdekes könyvet írt a közlekedési versenyről. Kultúrtörténeti áttekintéssel elkészített és világosan, tömör fogalmazásban megszerkesztett könyvében rámutatott arra, hogy a háború után nagy változások és újítások fognak jönni a közlekedés terén. A felnöttek számára készült valóságos tankönyv ez.

A LEGÚJABB NÉPSZÁMLÁLÁS adatai alapján kiderült, hogy hazánknak 14.683.323 lakosa van. Ez alapadat részletezése rendjén megállapítható, hogy a 15—19 éves korcsoportban vannak a legtöbben: 1.441.000 fő, vagyis a múlt világháborút követő években (1921—25) született a legtöbb gyermek. Megtudjuk, hogy hazánkban 15 éven alul több a fiú, mint a leány, a negyvenedik életév után azonban fokozatosan túlhaladja a nők száma a férfiakat úgy, hogy végeredményben ma minden 1000 férfire 1032 nő esik. Altalában a férfiak többször házasodnak, mint ahányszor a nők férjhezmennek s így míg 216.305 özvegy férfi van hazánk mai területén, addig az özvegy nők száma: 799.280. A völegények átlagosan 4 esztendővel idősebbek a menyasszonyoknál. 1941-ben a 30-ik életévet elért házassalandó férfiak közül legalább minden negyedik férfi volt nőtlen s a férjhezmenendő nők közül minden hatodik volt hajadon.

SZENTABRAHAMON a tél folyamán kukoricalevél, úgynevezett csuhé feldolgozó tanfolyamot létesítettek, amelyen a szomszéd Csekefalva község lakosai is nagy számmal részt vesznek. Az eddigi, szinte értéktelen anyag kezeik között nemzetgazdasági értékévé nő, amelynek feldolgozása rendjén népi művészetünk, leleményességünk és szépérzékünk is nemcsak tanubizonyosságot tesz önmagunkról, hanem értékes és jövedelmet biztosító háziiparrá növekedik.

A FRANCIA POLGÁRI LAKOSSÁG VESZTESEGE légitámadások következtében 1941. október 1-től, 1944. január 10-ig összesen 15.000 halott volt. Ez a szám azóta már növekedett.

Székelykeresztúron majdnem minden egyházi vezető emberünk, de különösen a tanárok veszik ki részük a népművelésből. Ha átnézzük előadásait, modhatjuk, hogy bennük az igazi erdélyi szellem tükröződik vissza. A nemzeti történelem, a nemzeti megmaradás és jellem kialakítása képezi ezeknek az előadásoknak magvát. Molnár István munkatársunk közlése szerint Péter Lajos Petőfi szellemét idézi, Lőrinczy László az erdélyi „peres“ föld követelményeit: a katonás szellemet, a népi egységet és fegyelmet hangsúlyozza, Útő Lajos az erkölcs és jellem kialakításának fontosságára hívja fel a figyelmet. Nagy Lajos az első székely naggyűlést ismerteti annak minden jó és kedvezőtlen tanulságával, Dr. Lőrinczy István a „fekete piac“, lelkeket mételeyező, romboló hatása ellen Molnár István pedig az ellenséges propaganda ellenünk irányuló eszközeiről beszél. Minden előadásban ott van az öntudatosítási akarás, az egységre törekvés, a nemzeti gondolatnak kihangsúlyozása.

BEÍRTHATÓ-E MAGYARORSZÁGON AZ ANYAKÖNYVBE A HUNOR KERESZTNEV? Réka királyné asszony sírjától nem messze a Budvár tövében, Székelyudvarhelyen ez a magyar szempontból nem mindennapi jelentőségi elvi kérdés vetődött fel az oklándi lelkészpár harmadik gyermeke születése alkalmával. Az állami anyakönyvvezető úr ugyanis megtagadta e név beírását azzal, hogy ez a név ismeretlen s különben sincs benne az anyakönyvi utasítások táblázatában. Kellő tanulmányozás után kitünt, hogy a táblázatban sajnós, tényleg nincs benne

Kedves Barátom!

Örülünk annak, hogy az újformájú és nagyobb alakú Unitárius Közlöny, Neked és barátainak, akikkel erről beszélgettél nagyon tetszett. A lapban a haladó unitarizmus örök szelleme nyilatkozott meg szerinted s ez érdemünk. Szíves támogatásodra ezuton is számítunk.

Igazad van abban, hogy a Dávid Ferenc Egylet mellett az elmúlt időkben szép munkát végzett az Ifjúsági Körök Egyesütemes Szervezete. Veled együtt sajnáljuk, hogy ez az egykoron szép eredményt elért s még szebb jövő előtt állott mozgalom a román uralom utolsó éveinek kényszerű szünetelése után az új magyar életben sem tudott lábra kapni, s újraéledni. Kolozsvári barátodnak észrevétele azt hiszem igaz. Ők valóban nem fellebezték az adó ellen, csupán méltatlankodtak az ellen a mód ellen, ahogy azt be akarták hajtani s ez másként nem is lehet, hiszen az aláírók legtöbbje buzgó s áldozatkész unitárius.

Örvendünk soraidal együtt, hogy a kolozsvári templom mostoha külsejével ellenében, Budapesten megfordulva nagy örömmel szemlélte a budapesti gyülekezet szépen kifestett templomát, s örvendünk azon, hogy a templom korszerű fűtési berendezése és az orgona javítása és átépítése is folyamatban van. A gyülekezet hatalmas méretű gyülekezeti termet létesített, s különféle egyháztársadalmi egyesületek e keretben tevékeny munkát folytatnak. Jó volna azonban, ha a még itt-ott mutatkozó személyi vonatkozású kérdések is végleges nyugvópontra jutnának. Hiszem, hogy a szórványban tartott istentisztelet, melyen résztvettél megható és felemelő lehetett. Minden ilyen szolgálat áldott eredményeket termel. Nemrég láttam egy nagy szórványterület alföldi központjában az unitárius misszió szervezett és pontosan végzett munka eredményét. Öntudat van ezen a területen. A megválasztott kassai keblitanácsos hosszú kilométereket utazik, hogy a szórványterület központjában az esperesi vizsgálószerk előtt letegye keblitanácsosi esküjét. Az ilyen unitarizmusban van életerő és van hit.

Felemléted azt is, hogy az Egyházi Képviselő Tanács ülésén a vidéki egyházköri képviselők kellőképpen képviselve. Ez a megállapítás így téves. A választott tagok között is szép számmal vannak vidékiek: 15-ből 7. Azonfelül ott van a körök hivatalos képvisellete, a kör által beküldött felügyelő gondnok vagy esperes. Más kérdés azonban az, hogy a mostani nehézségek utazási s egyéb körülmények között a vidéki tagok egy része nem jár el a gyűlésekre. Feltétlenül szükséges volna azonban az, hogy az egyházköri hivatalos képvisellete egyetlen gyűlésről se maradjon el, s ez annál könnyebben megoldható, mivel a beküldött állandó képviselőt az esperes, vagy a másik felügyelő gondnok helyettesítheti. Ha a kérdést a körökön belül egymás között megbeszél-

lik, akkor minden három hónapban kerül sor egyik-egyik felutazására, amit még ma is vállalni lehet és kell is. Egyebekben az idei nyár elején az esperesi ciklusokkal egyidőben ül meg a körök képviselőtanácsa kiküldötteinek megbízatása s akkor a szükséges intézkedéseket mindenütt bizalommal megteszik.

Hálás vagyok azért, hogy a magad részéről szívesen vállalsz bármilyen egyházi munkát. Sajnos nem minden világi atyánkfia gondolkodik így. A régi világiak történelmet csináltak s ma is sokan boldogan és önzetlenül vállalnak munkát, kár, hogy vannak kivételek.

Atyafiságos szeretettel köszönt

— is —

NYUGTAZÁS. Az Egylet pénztárába 1944 január 5-től lapzártáig az alábbi díjakat fizették be.

I. Alapító díjba: Hurubás J. Kabátfalva 200 P, Böllöni M. Marosvásárhely 20 P, László P. Medesér 10 P, Br. Daniel F. Vargyas 66 P 67 fill. Dr. Kovács L. Kolozsvár 10 P, Köntés B. Nagyvárad 13 P 34 fill.

II. Tagsági díjba: Szász B. Nagyborosnyó 1939—1945-re, Dévavári Zs. Kispeszt 1944-re, Fülöp Z. Vadad 1943—1944-re, László Gy. Lovász állomás 1944-re, özv. Barabás Béláné Alsószuk 1944-re, Kelemen L. Kvár 1943—44-re, Péterffy F. Kvár 1944-re, Székely Gy. Kvár 1944-re, Ferencz J. Debrecen 1944-re, Debreceni Unitár Egyházközség 1944-re, dr. Gyulay L. Kvár 1944-re, Fülöp E. Kide 1943—1944-re, özv. Imreh Zs.-né Kvár 1944-re, Pethő K. Nyomat 1942—44-re, Kiss J. Homoródkeményfalva 1941—44-re, Bedő Miklósné Homoródszentpéter 1943—44-re, Tompa F. Nagyvárad 1940—44-re, Szórvány Egyh.-község Gyula 1944-re, dr. Kovács L. Kvár 1943-ra, Vári A. Kvár 1944-re. Kovács E. Gyimesközéplak 1943—1944-re.

III. Előfizetési díjba: Özv. Györffy Domokosné, id. Tóth I. Kvár 1944-re, Balogh G. Szamosfalva 1942—44-re, Gál B. Medesér 1944-re, György R. Ikland 1944-re, Béres I. B.-pest 1943—44-re, Szász D.-né Felsősfalva 1943-ra, László Zs. Csekefalva 1944-re, Asztalos F. Felsőrákos 1944-re, Szathmári M. Újszeged 1944-re, vit. Kozma F. B.-pest 1942-re, Vinczy Ferencné Sárkány 1944-re, Kovács S., Geréb A. Kvár 1944-re, Vadadi Unit. Egyházközség 1943—44-re, id. Biró J. Kide 1943—44-re, özv. Ajtay Jánosné Dés 1941—42-re, Csoma D. Erdőszentgyörgy 1944-re, özv. Török Kálmánné B.-pest 1944-re, Bruz Gyuláné, Balázs J., dr. Vajda B., Szabó E., Veress L. Kvár 1944-re, Osváth J. Kobátfalva 1943-ra, Gelei A. Beszterce 1944-re, Erdős Mihályné Kökös 1944-re, id. Csiki J. Nyárádgálfalva 1940—43-ra, Homoródi Istvánné Kökös 1942—43-ra, Nagy J. Nagyvárad 1943-ra, dr. Ferenc A. Kvár 1944-re, Benedek M., Benedek Mihályné Székelykál 1940—43-ra, Pestszentlőrinczi előfizetők: Paizs Zs., Király Gy., Banik Gy., Szöke Gy., Farkas L., Ihász J., László A., Varga J., Réty J., Péter B.,

Simon A. hátrálékba, Csongvai L. Nyárádszentlászló 1942—44-re, Szöcs D. Nyárádszentlászló 1940—43-ra, Osváth D. Bözöd 1940—1943-ra, Gál V. Sepsiszentgyörgy 1944-re, Gidáli B. Ojtoz 1944-re, Molnár E. B.-pest 1944-re, Szánthó F. Csepel 1944-re, Miszly B. Gyergyószentmiklós 1944-re, Bede J., Dénes J., Gál Gy. Kvár 1944-re. Szentgyörgyi Z. Alsókosály 1944-re, Csomós B.-né Berettyóújfalva 1944-re, dr. Pap B. Heves 1944-re, Zsigmond J. Hencida 1944-re, Gelei A., Darkó T., Bekő A., Mózes T., Varga Z., Pázsint I., Illyés Károly I., Sykó L., Gál E., Agh J. Kvár 1944-re, Bardóc L. Szurdok 1944-re, vit. Mózes M. B.-pest 1944-re, Máthé A. Berettyóújfalva 1944-re, Csécs E., Utó L. B.-pest 1944-re, András P. Gyergyószentmiklós 1944-re, Nagy S. Kásson Debrecen 1944-re. (Folytatjuk.)

Rázmány Mór, pénztárnok.

Balázs Zsigmond és Kaldizsár Ferenc nagyváradi híveink 5—5 szórványban levő unitáriusnak előfizettek a Közlönyt. Áldozatos jó unitárius cselekedet ez.

Az Unitárius Nők Országos Szövetsége kolozsvári Irisz-telepi Otthonánál a gondnoki állás megüresedett. Nyugdíjas tanítói pár, vagy más hasonló végzettségű házaspár, akik még olyan testi és lelki erőben vannak, hogy otthonunk vezetését elvállalnák, jelentkezzenek 1944. március hó 15-ig írásban. Unitárius Nők Országos Szövetsége Kolozsvár, Kossuth Lajos-u. 7. I. e. címre, hol pontos felvilágosítással szolgálunk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

Benke János. Örömmel és büszkeséggel vettük sorait, amelyben ezeket írja: „Szükségét nem látom díjtalan példánynak, mert hálistennek nincsen olyan testvérünk, aki az Unitárius Közlönyre ne akarna, vagy ne tudna előfizetni.

B. S. Marosvásárhely. Versét most nem tudtam hozni.

S. J.-né Sz.-Udvarhely. Jobbnak láttam így szolgálni az ügyet. Elnézést kérek.

L. M. Marosvásárhely. Feltétlen küldj anyagot jövőre.

Töbбекnek. Köszönjük az elismerést.

U. L. Budapest. Nagyon szeretném, ha munkatársnak maradna. Amikor lehet, hozom írását, de mindig hozni nem tudom. Másokat is be kell kapcsolnom.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapító tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy díjikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámja száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

Az 1944. évi naptárak árát postafordultával kérjük beküldeni.

Az 1944. évi naptárak még a múlt évben teljesen elfogytak s így az utánarendelő afiai kérésének eleget tenni nem tudunk.

Ezt a számot dr. Abrudbányai János szerkesztő állította össze. Segítségére volt dr. Bodor András kiadó.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ferencz József, Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István, Ujváry László és Ürmössy Gyula.

„Unitárius Közlöny“ LIV. évi. 2. szám
1944. február. Felelős szerkesztő és kiadó: Bencédi Pál
Minerva Rt. Kolozsvár. 4289. F. v : Majer József.

HÁTRÁLÉKAIDAT SZÍVESKEDI BENEZÉS!

Nagy
Erdődi János,
Kovács
Közös
Közös